

עַד-בִּקְרָא אֲנִי יְהוָה: וְשִׁמְרֶתֶם מִצְוֹתַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: וְלֹא
תַחֲלֹל אֶת-שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם:
הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה:

morning; I am HASHEM. ³¹ You shall observe My commandments and perform
them; I am HASHEM. ³² You shall not desecrate My holy Name, rather I should
be sanctified among the Children of Israel; * I am HASHEM Who sanctifies you,
³³ Who took you out of the land of Egypt to be a God unto you; I am HASHEM.

Kaunas massacre of October 29, 1941 also known as the Great Action was the largest mass murder of Lithuanian Jews. By the order of SS-Standartenführer Karl Jäger and SS-Rottenführer Helmut Rauca, the Sonderkommando under the leadership of SS-Obersturmführer Joachim Hamann, and 8 to 10 men from Einsatzkommando 3, in collaboration with Lithuanian partisans, murdered 2,007 Jewish men, 2,920 women, and 4,273 children in a single day at the Ninth Fort, Kaunas, Lithuania.

The Germans and Lithuanians destroyed the small ghetto on October 4, 1941, and killed almost all of its inhabitants at the Ninth Fort. Later that same month, on October 28, SS-Rottenführer Helmut Rauca of the Kaunas Gestapo (secret state police) conducted the selection in the Kaunas Ghetto. All ghetto inhabitants are forced to assemble in a central square of the ghetto. Rauca selected 9,200 Jewish men, women, and children, about one-third of the ghetto population. The next day, October 29, they shot these people at the Ninth Fort in huge pits dug in advance. (Wikipedia)

Rabbi Ephraim Oshry (1914–2003)

While in the Kaunas Ghetto and Concentration Camp, Rabbi Oshry began writing his responsa to the Holocaust, answering very difficult questions concerning human nature, God, and Jewish ethics. Before the final battle between the Nazis and the Soviets, he buried his responsa in the ground. After the war, he retrieved them and ultimately - in 1959 - he published some of those Hebrew responsa under the title: *She'eilos Uteshuvos Mima'amakim* (Questions and Responses from the Depths). This volume ultimately was followed by four more volumes, the final one published in 1979. There is an abbreviated version in English (with much of the halakhic argumentation removed): *Responsa from the Holocaust*.



After Kaunas was liberated in August 1944, Rabbi Oshry and his wife Frieda Greenzweig, a survivor of Auschwitz, went to Rome. There he started a yeshiva for orphaned refugee children. In 1950 he brought with him all of his yeshiva students when he and his family moved to Montreal. They came to New York in 1952 where he became the rabbi of Beth Hamedrash Hagadol. Oshry opened a boy's yeshiva and a girl's yeshiva in the East Bronx. Also Yeshiva Shaar Ephraim in Monsey is named after him and is run by Rabbi Oshry's son-in-law. (Wikipedia)



סימן ד'

ברין נוסח ברכת קידוש השם.

שאלה: מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה על חללי בת עמי, שנהרגו נטבחו ונשרפו על קידוש שמו הגדול על ידי הרשעים הגרמנים ימ"ש, ובזכר את "היום השחור" — כפי שיהודי גיטו קובנו כינו את היום המר והנמר, יום ה' לחדש מרחשון תש"ב — נפשי עלי תתמוגג ולבי נמס בקרבי על הרג אנשים נשים וטף, זקנים עם נערים, יונקים ועוללי מפוחים בזרועות אמות רחמניות, כולם נספו בידי האויב אשר לא ידע רחם, הרג ולא חמל ורווח דם נקיים טהורים וקדושים.

אז כיום ההוא יצא הצו מהנאצים הארורים שעל כל יושבי הגיטו בלי שום יוצא מהכלל מוטל להתיצב ב"מגרש הדמוקרטי" (דעמאקראטיע פלאצן) שבתוך הגיטו לשם סקירה על יד הגרמנים, וכל שלא ימלא אחרי הצו הזה וישאר בכיתו אחת דתו להמית. אין לשער ואין לתאר את גודל הפחד והבהלה שאחזו את יהודי הגיטו, כולם ידעו שביום זה יוכרע גורלם אם לשבט או לחסד. וכולם יעברו תחת שבט הבקורת של מטה החובלים והזעם של הרוצחים שיחרצו את משפמם לחיים או למות.

בתי הגיטו התרוקנו מיושביהם, הורים הובילו את ילדיהם הקטנים ובנים תמכו ומעידו את אבותיהם הזקנים שהלכו על משענתם. חולים ותשושי כח נישאו על ידי בני משפחתם, כולם הלכו הלוך ילך ובכת למגרש הזוועות, קולות הבכיה והתאניה ואניה בקעו את האויר תנות לא אוכל את קולות השבר היגון והאנחה שנשמעו מכל צד, לא ידענו מה בסופו אבל אחת ידענו נגזרנו ואבדנו. ויום זה היה יום סגיר ומסופה הגשם והמשלג נתכו ביחד מן השמים כאילו יושבי מרום בשמי ערכות מלאכי מעלה משרתי אל-

עליו גם הם נבחרו נחפזו וזה אל זה שואלים, איה אל-אליהם, אנה, שוכן מעולים רחם על שארית צאן מרעיתך המובל למבח כצאן שבחה.

ובכחה התאספו על המגרש הזה כל יושבי הגיטו שמנו אז כשלושים אלף איש שחיבו להופעתו של אחד מהמרצחים הגרמנים, שהיה ידוע לשמצה כשם רוקא, הוא היה הסלעקשטער מטעם הגיסטפו ובזיו ניתן הנורל של כל יהודי הגיטו כחומר ביד היוצר ברצותו מחיה וברצותו ממותת.

ואז כמעמד זה ניגש אלי ר' אליהו מווארשא הי"ד, אחד מהפליטים שנמלטו מווארשא לליטא בחפשו מפלט לנפשו, אבל נפל מן הפח אל הפחת, שהרי גם לליטא שהיטב הכיר את דרכם של הרשעים שאמרה לכולת את ישראל, ומכיון שהיטב הכיר את דרכם של הנאצים הללו, הוא ידע שחלק גדול מהנצבים על המגרש הזה יספה ולא יוכה לראות את אור החיים עלי אדמות כי מחר למועד הזה יוצאו אלפים להורג, — הוא שאל אותי מהו נוסח הברכה שעל מקדשי שמו יתברך מוטל לברך, האם עליהם לברך אקב"ו, "על קדוש השם" — לפני מותם, או עליהם לברך אקב"ו, "לקדש את השם", והוא אמר לי, כי הוא רוצה לדעת בעצמו איך לברך, אם ח"ו יגיע לידי כך, ומלבד זאת הוא רוצה לקיים מצוה, אולי האחרונה בימי חייו, והיא, לעבור בין הפקודים למות וללמדם כדת מה לעשות אם תגיע שעתם האחרונה ולזכותם שיברכו את הברכה כפי הדין.

תשובה: בספר יוסף אומץ את תפ"ג מובא נוסח הברכה שמוטל על מקדשי השם לברך, ונוסח הוידי של מו"ה אשר מק"ק פרנקפורט שקידש את השם וזהו: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קידשנו במצותיו וצונו לאהוב שם הנכבד והנורא ההיה וההיה והעתיד להיות בכל לבנו וכל נפשנו ולקדש שמו ברבים ברוך אתה ה' מקדש שם ברבים, ואחר כך יאמר שמע ישראל וימסר צווארו על קדושת שמו".

ובשלי"ה שער האותיות סוף אות א' כתב שיש לברך בנוסח זה: "ברוך אתה ר' אקב"ו לקדש שמו ברבים", בדין הרבה מצוות עשה שמברכין

על קיומן, ועיי"ש שכתב גם כן הטעם למה מברכין „לקדש“ ואין מברכין „על קידוש“, שהטעם הוא כמו שכתב הריב"א שכל מצוה שאפשר לעשות על ידי שליח יש לברך ב„על“ אבל מצוה שהוא צריך לעשות בגופו ואי אפשר לעשותה על ידי שליח יש לברך בלמ"ד, ועיי' ברא"ש ובר"ן שכתבו שכדברי הריב"א משמע קצת מסברת התלמוד, ונראה מדבריהם שהם מסכימים עם סברא זו, עיי"ש שתירצו בטוב טעם ודעת מה שהקשה על הריב"א מנוסחן של איזה ברכות, וקידוש השם הלא מצוה שהוא עושה בגופו ולכן צריך הוא לברך עליה בלמ"ד. עיי"ש היטב בשל"ה.

ועיי' בפ"ת סימן קנ"ז סק"ז שהביא את דברי השל"ה שיש לברך בנוסח זה ומצאתי ג"כ בריקנטי סימן ע' שכתב כהשל"ה, ולפי דברי הרוקח דס"ל שכל דבר שבן נח מצווה אין מברכין יהיה תלוי בפלוגתא דרבבא, היינו רש"י תוס' ורמב"ם, אם בן נח מצווה על קידוש השם.

ומכלל זה הוריתי לו שלפי דעתי יש לברך כפי הנוסח של השל"ה והיינו „ברוך ה' ה' אקב"ו לקדש שמו ברבים“ וכך בדעתי לברך.

והקדוש הזה ר' אליהו הי"ד שנה ושילש את הנוסח הזה של הברכה ולימד גם ליהודים אחרים שתהא ברכה זו משוננת ומחודדת בפייהם כדי שידעו איך לברך לכשתגיע שעתם ח"ו למות מות קדושים.

ואחרי איזה זמן בא אלי שוב הקדוש הנ"ל וסיפר לי שגם הגאון ר' אלחנן וואסערמאן הי"ד גם הוא לימד את בנו הרה"ג ר' נפתלי הי"ד שגם הוא היה שם, את נוסח הברכה כהשל"ה ואמר לו את זה בשם מרן רבנו החפץ חיים זצ"ל.

ואני גם כן שמעתי מנכדו של החפץ חיים הגאון ר' יהושע לעווינסאן הי"ד שהיה גם כן בגיטו שכך שמע מהחפץ חיים זצ"ל בהיותו ברוסיה בזמן המלחמה העולמית הראשונה בעת שהשתוללו ברוסיה מחנות המרצחים של פעטלורא, מאכנא ועוד שהרגו ביהודים, שיש לברך את הברכה כפי הנוסח של השל"ה.

Question: MY EYES RUN WITH TEARS AGAIN WHEN I THINK OF the Jews who sanctified G-d at the hands of the evil Germans on the "Black Day"—as the Jews in the Kovno Ghetto named the eighth day of Marcheshvan 5702—October 29, 1941. On that day, men, women, and children—young and old, infants and babies in arms—were butchered by the merciless enemy.

On that day, an order was issued by the accursed Germans that every single ghetto dweller, without exception, must appear in the Demokratiplatz for review by the Germans. Whoever stayed home would be put to death.

It is impossible to describe the fear and terror that seized the Jews of the ghetto, all of us aware that our fate was being determined on that day. The ghetto houses were emptied of their inhabitants as parents took their young children in hand; older children supported their elderly parents, and the weak and the ill were moved by their own families. All of us wept as we marched to the plaza of terror—crying and wailing split the air. It is impossible to describe the agony at that moment. We who did not know what our end would be, were certain it could not be a happy one.

The weather was stormy that day. Both snow and rain descended from the skies as if the angels felt our terror and were begging G-d to show mercy upon the remnants of Jewry being sent to their slaughter.

Gathered in the plaza were some 30,000 ghetto dwellers, waiting for the appearance of the German murderer Roka, the Gestapo officer in charge of selection. It was up to him to seal the fate of the waiting Jews.

A Jewish man named Eliyahu who had fled from Warsaw to Lithuania, thus escaping the German snare, was aware that most of the people waiting in the plaza would be put to death by the following day. He asked me, "What is the precise text of the bracha that sanctifiers of G-d must recite before being put to death? Does one say 'asher kideshonu bemitzvosov vetzivonu al kiddush Hashem' (Who hallowed us with His commandments and commanded us about sanctifying the Name) or, 'vetzivonu lekadeish es Hashem' (...and commanded us to sanctify the Name)?" He wished to know the precise text to use in order to fulfill what might turn out to be his final mitzvah. Besides, he wanted to tell as many people as possible what blessing to recite if their turn came to die.

Response: I RULED THAT THE PROPER BLESSING WAS NEITHER of the texts he had mentioned, but the text established by the author of Shaloh—Sheney Luchos HaBeris—which is, "asher kideshonu bemitzvosov vetzivonu lekadeish shemo borabim," (...and commanded us to sanctify His Name publicly) the very text that I intended to recite.

Reb Eliyahu repeated the text several times, then proceeded to inform other Jews as to its exact phrasing so that they should be prepared when and if their time came to die in sanctification of G-d.

Some time later he told me that the martyred gaon Rav Elchonon Wassermann had told his son, Rav Naftoli—G-d, avenge them both!—who was in the Kovno Ghetto at this time, to recite the text of the blessing as established by the Shaloh, and he quoted the Chofetz Chayim as the authority for this.

I also heard from the grandson of the Chofetz Chayim, Rabbi Yehoshua Levinson—G-d, avenge him too!—who was with us in the ghetto, that he had heard his grandfather during the First World War say, when bands of marauding murderers led by Petlura, Machno, and others were wandering through Russia, that one should recite the blessing according to the text of Shaloh.